

KENNISDOCUMENT ONDERNEMERSFONDS

Ambtelijke voorbespreking Geldrop-Mierlo

In Geldrop-Mierlo zijn we gestart met een onderzoek naar een Ondernemersfonds. Met een fonds wordt er geïnvesteerd in het lokale vestigingsklimaat. Alle eigenaren en gebruikers van een niet-woning doen mee. Bedrijven en organisaties stellen gezamenlijk de doelen en bestedingen vast. Het onderzoek wordt begeleid door een lokale initiatiefgroep waar ondernemers en not-for-profit vertegenwoordigers zitting in hebben. De inzet is om einde zomer een voorstel aan te leveren dat rijp is voor besluitvorming door de raad.

In deze flyer zetten we de belangrijkste kenmerken van en ervaringen met het ondernemersfonds op een rij. Het is een kennisdocument om de eerste oriëntatie op het fonds te begeleiden.

Opkomst en verspreiding

- Eerste fonds gestart in Leiden (2005) op verzoek van georganiseerde ondernemers. Gestart als experiment. Fonds is nu onomstreden en vast onderdeel van economische infrastructuur.
- Nu ruim 50 gemeentebrede fondsen actief. Ieder jaar komen er weer een aantal bij. Van groot (Utrecht, ca. 8 miljoen per jaar) tot klein (Terschelling, 160.000 per jaar).
- In Brabant zijn er fondsen in Helmond (2013), Laarbeek (2017), Deurne (2024) en Best (2025). Er zijn fondsen in overweging in Meierijstad, Den Bosch, Bergen op Zoom.

Aanleidingen om over een fonds te spreken

De redenen om over een ondernemersfonds te beginnen zijn zeer divers. We noemen in drie blokken een aantal veel voorkomende ambities in het land.

Versterken organisatiegraad.
Tackelen free rider problematiek (ondernemers die niet meebetalen maar wel profiteren van collectieve voorzieningen)

Structurele funding voor belangrijke collectieve voorzieningen (beveiliging, parkmanagement, promotie) en handgeld voor innovaties (duurzaamheid, onderwijs-arbeidsmarkt projecten, etc.)

Zelfregie ondernemers, eigen agendavoering, versterken informatiepositie, betere onderhandelingspositie, crossovers met non-profit, cofinanciering organiseren.

Belangrijkste kenmerken

Een belangrijke factor die heeft bijgedragen aan de opmars van ondernemersfondsen is de flexibiliteit van het instrument. Het fonds is een volkomen vrije ruimte. De inrichting ervan is een kwestie van lokaal maatwerk, ieder fonds heeft weer eigen accenten, Tegelijkertijd heeft zich wel iets van een landelijke praktijk ontwikkeld met overeenkomsten tussen die ruim 50 fondsen.

Heffing via ozb

De fondsen worden gefinancierd uit de algemene middelen van de gemeente. Om de gemeente financieel 'vrij' te houden, worden de algemene middelen van de gemeente gevoed met een verhoging van de ozb voor niet-woningen. De toezichthouder op de lokale financiën, het Ministerie van BZK, heeft ingestemd met deze inzet van de ozb-heffing via een 'herenakkoord' tussen de initiatiefnemers en gemeenteraad. Het enige besluit wat formeel nodig is, is een tarievenbesluit door de raad.

Investing en sparen

De meeste startende fondsen zitten op een investering van 60 tot 90 euro per 100.000 woz-waarde, verdeeld over eigenaar en gebruiker (meestal 55% eigenaar, 45% gebruiker). Er kan binnen het fonds gespaard worden voor grote of langjarige investeringen.

Gemeente op afstand

Het fonds wordt beheerd door een stichting met een ondernemersbestuur. De stichting maakt met de gemeente ten minste twee afspraken.

1. De politiek onthoudt zich van actieve beïnvloeding van bestedingen en wijze van organisatie. De enige 'opdracht' die het fonds meekrijgt is om investeringen te doen die ten goede komen aan het lokale vestigingsklimaat. De inhoudelijke regie ligt kortom volkomen bij ondernemers. Het zogenaamde non-interventie beginsel.
2. De gemeente handhaaft haar investeringen in de publieke ruimte en zal de komst van het fonds niet aangrijpen om publieke taken af te schuiven. Het non-substitutie beginsel.

Bestedingsvrijheid

Binnen het fonds geldt bestedingsvrijheid. Alles wat de ondernemers aanmerken als hun gezamenlijk belang komt voor financiering in aanmerking. Enige voorwaarde is dat bestedingsbesluiten op democratische wijze tot stand komen (en er voldoende budget is).

Wie betaalt bepaalt

Iedere betaler van ozb niet-woningbelasting moet toegang kunnen krijgen tot de besluitvorming over de bestedingen. Naast de bedrijven gaat het ook om diverse non-profit instellingen: scholen, cultuur, zorginstellingen, sportclubs. Zij worden (als collega 'ondernemer') met nadruk uitgenodigd om actief te participeren in het fonds. Dat is soms even wennen, maar in de vele fondsgemeenten zijn zij intussen vaak één van de meest actieve pleitbezorgers van het fonds. Het stelt ze in staat veel nadrukkelijker met het bedrijfsleven samen te werken (wat vaak al de wens is).

Trekkingsrechten

Veel fondsen werken met zogenaamde 'trekkingsrechten'. Daarbij kunnen gebieden (en soms sectoren) aanspraak maken op een eigen budget naar rato van de eigen inleg. Het is een beproefde manier om op verschillende plekken in een gemeente dynamiek los te krijgen.

Gemeentebreed	Het is ook mogelijk om een 'gemeentebreed' budget te reserveren voor gebiedsoverstijgende acties. Dat gemeentebrede budget varieert van 10% à 20% van het totale fonds (Deurne, Leiden, Leeuwarden) tot 80 (Westerveld) en zelfs 100% (Terschelling, Hardinxveld-Giessendam).
BTW-ruling	De fondsen zijn door de minister btw-plichtig verklaard, en kunnen de btw in de vooraf trek terugvorderen. De fondsomvang is een netto te besteden bedrag, enkel over het non-profit aandeel is een uitspraak van het lokale belastingkantoor (van de Belastingdienst) nodig.
Accountability	De fondsen dragen verantwoording af aan de gemeente via een jaarverslag met samenstellende accountantsverklaring. Een fonds wordt in eerste instantie ingezet als experiment, de praktijk is een looptijd tussen de 3 en 5 jaar. In het laatste jaar vindt een evaluatie plaats op initiatief van het fondsbestuur. Die evaluatie dient antwoord te geven of het fonds een vaste positie verdient in het lokale economische landschap.
Landelijk platform	Een meerderheid van de bestaande fondsen werkt samen in het Landelijke Platform Ondernemersfondsen (LPOF). Daar worden 'best practices' uitgewisseld en worden kwaliteitsnormen besproken.

Bestedingen

Binnen de bestaande fondsen is een inhoudelijke ontwikkeling te zien in het bestedingspatroon. De eerste jaren worden veelal gebruikt om 'acute noden' op te lossen. Daarna komen er nieuwe, meer lange termijn gerichte plannen in zicht. En weer een generatie verder gaan fondsen investeren in duurzaamheid, kennisontwikkeling en infrastructuur. We spreken wel van drie generaties bestedingen. Die generaties moeten we niet gevolgtijdelijk zien. Het dient vooral om de verbeelding te prikkelen. In de langer bestaande fondsen worden 1^e, 2^e en 3^e generatiebestedingen ontplooid.

Hieronder een aantal voorbeelden per generatie.

Eerste generatie

Sinterklaasintocht
Sfeerverlichting
Promotie/folders
Evenementen
Parkmanagement
Beveiliging
Keurmerk Veilig Ondernemen

Tweede generatie

Glasvezel
Leegstandsbestrijding
Grote, meerdaagse events
Evenementenkalender
Belangenbehartiging
Energiescans
Stagemarkten

Derde generatie

Kennis & kunde bijeenkomsten
Energyhubs
Co-financiering infra oplossingen
Circulaire economie
Visieontwikkeling
Events met Europese uitstraling
Zelfbeheer terreinen

Voorbeelden van elders

In het land zijn verschillende voorbeelden te vinden van ondernemersfondsen die een succesvolle bijdrage leveren aan het lokale ondernemersklimaat. Op onderstaande websites treft u meer informatie aan over organisatie en bestedingen van diverse fondsen.

<i>Website fonds</i>	<i>actief sinds:</i>
www.ondernemersfondshelmond.nl	2013
www.ondernemersfondslaarbeek.nl	2017
www.ondernemersfondsdeurne.nl	2024
www.ondernemendwesterveld.nl	2017
www.ondernemersfondsutrecht.nl	2012
www.ondernemersfondsdordrecht.nl	2024
www.ondernemersfondsnieuwkoop.nl	2020
www.lpof.nl	landelijk platform

Besluitvorming en inregeling

Onderzoek

De komende maanden vindt er onderzoek plaats naar de mogelijke installatie van een fonds. De volgende fasen van onderzoek kunnen we onderscheiden.

- Oriëntatie: formeren initiatiefgroep ondernemers, eerste contouren fonds in kaart brengen, informeren gemeenteraad (t/m april 2026)
- Planfase / draagvlakfase: verwerven steun, uitwerken opbouw fonds, zicht op bestedingen, gebieds- en sectorposities uitwerken, gemeentebrede ambities verwerken, voorwaarden en opinies in kaart brengen (t/m augustus 2026)
- Besluitvormende fase: politieke routing, toewerken naar raadsbesluit (najaar 2026)
- Opbouwfase: formele oprichting fonds, inrichten fonds, convenant tekenen, subsidiebeschikking voorbereiden (eind '26, begin '27)

Raadsbesluit

Formeel zijn er twee besluiten nodig van de gemeenteraad om de komst van een fonds te effectueren.

1. Verhoging van ozb-tarieven voor niet-woningen met een afgesproken bedrag, te verrekenen in de tarievenpercentages voor gebruikers en eigenaar.
2. Bestemming van de meeropbrengst voor een subsidie aan de te vormen Stichting Ondernemersfonds Geldrop-Mierlo

Convenant	De afspraken tussen fonds en gemeente worden – na het raadsbesluit - vastgelegd in een convenant. Hierin staan o.a. afspraken over non-interventie, non-substitutie en praktische afspraken rondom bevoorschotting. Er zal bij de opmaak van het convenant gebruik worden gemaakt van de 'best practices' uit de landelijke praktijk.
Subsidiebeschikking	Formeel zal het fonds de gelden ontvangen via een subsidie. De algemene prestatieomschrijving die het fonds meekrijgt is 'stimuleren van het (economische) vestigingsklimaat'.
Indexering	In het eerste jaar wordt het fondsbedrag bepaald aan de hand van een x bedrag per 100.000 woz-waarde. Aan het einde van het eerste jaar wordt de definitieve fondsomvang uitgedrukt in een % van de totale ozb-opbrengst van niet-woningen. Dat percentage is leidend bij het bepalen van de fondsomvang in de daaropvolgende jaren. Op deze wijze is het fonds automatisch geïndexeerd en ontwikkelt het mee met de waardeomvang van het zakelijk vastgoed.
Bevoorschotting en nacalculatie	De fondsen worden aan het begin van het jaar bevoorschot op basis van de verwachte ozb-opbrengst. Aan het einde van het jaar vindt een nacalculatie plaats waarmee het definitieve subsidiebedrag naar beneden of boven zal worden bijgesteld.
Jaarverslag en verrekening	Het fondsbestuur rapporteert ieder jaar aan de gemeente wat er binnen het fonds gebeurt. Het jaarverslag wordt geflankeerd met een samenstelverklaring van een bevoegd accountant.
Evaluatie	Startende fondsen krijgen veelal een looptijd mee van enkele jaren (bv. 5 jaar). In het laatste jaar van die looptijd neemt het fondsbestuur het initiatief om een evaluatie op te zetten. De gemeente wordt hierbij betrokken en kan vragen aanleveren. Na die evaluatie kan ervoor gekozen worden om het fonds voor onbepaalde tijd te verlengen.
BTW non-profit	Ondernemersfondsen kunnen onder bepaalde voorwaarden de bij hen in rekening gebrachte btw in aftrek brengen. Dit geldt echter slechts voor dat deel van het fonds dat wordt opgebracht door btw-plichtigen (zwart-wit: het commercieel vastgoed). Dit dient voor de landelijke belastingsinspecteur in een % te worden aangetoond. Geldrop-Mierlo kan varen op bestaande afspraken die gelden in onder andere Helmond en Deurne.
Omvang trekkingsrechten bepalen	Tijdens het onderzoek zal worden bepaald of er sprake dient te zijn van trekkingsrechten voor bepaalde gebieden/sectoren, en hoe de begrenzing daarvan eruit ziet. Na installatie van het fonds wordt de omvang van de trekkingsrechten veelal periodiek berekend, opdat er recht wordt gedaan aan waardeverschuivingen tussen de gebieden/sectoren.